

Anna Marynowska

"Lords and Towns in Medieval Europe. The European Historic Towns Atlas Project", ed. by Anngret Simms, Howard B. Clarke, Farnham – Burlington 2015 : [recenzja]

Roczniki Historyczne 82, 234-238

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sięcioleci zdobywającym sobie należne miejsce w niemieckiej nauce historycznej, jest cechą charakterystyczną dla konferencji na Reichenau, podobnie jak ograniczona liczba referatów (co umożliwia za to obszerną i nieskrępowaną czasowo merytoryczną dyskusję), a co za tym idzie – ograniczone spektrum tematyczne. Z częściowym wyjątkiem Czech zabrakło tym razem udziału referentów i problematyki z dalej położonych regionów (Europy Środkowej i Południowej, Bizancjum, ale także Skandynawii). Skupienie się na przemocy politycznej (stosowanej przez monarchów i przeciw nim skierowanej), nakazało pozostawić na uboczu inne formy przemocy, a także sferę przemocy egzekwowanej w imieniu Kościoła i przeciw ludziom Kościoła. Jak już jednak wspomniałem na wstępie, uzyskano dzięki temu znaczny stopień zwartości zbioru, który właśnie dlatego, nie mówiąc już o naukowej randze wchodzących w jego skład rozpraw, staje w rzędzie narzędzi badawczych pierwszorzędnej rangi dla przyszłych badań. Stanowi zarazem kopalnię nie zawsze łatwo (zwłaszcza w naszych warunkach) dostępnej informacji bibliograficznej. Monograficzne opracowanie problematyki przemocy, choćby tylko politycznej, w średniowiecznej Polsce, byłoby, jak sądzę, przedsięwzięciem potrzebnym i interesującym poznawczo⁴.

Jerzy Strzelczyk (Poznań)

Lords and Towns in Medieval Europe. The European Historic Towns Atlas Project, ed. by Anngret Simms and Howard B. Clarke, Ashgate Publishing, Farnham-Burlington 2015, ss. 552.

Dedykowany uznanemu austriackiemu historykowi miast, Ferdinandowi Opllowi, tom przedstawia wyniki konferencji, która odbyła się w siedzibie Royal Irish Academy w Dublinie w 2006 r. Zamierzeniem twórców było praktyczne wykorzystanie obszernych materiałów kartograficznych i wyników analiz przygotowywanych już od 1955 r. w ramach wielkiego przedsięwzięcia Międzynarodowej Komisji Historii Miast: historycznych atlasów miast, tworzonych obecnie w 18 państwach Europy podług wspólnych wytycznych. Tom nie prezentuje wprawdzie komparatyki międzyregionalnej, ale zbiera artykuły w formie „case studies”, poświęcone miastom różnych obszarów Europy. Autorzy artykułów to uznani badacze historii miast, posługujący się różnymi bazami źródłowymi i metodologiami. Praca jest anglojęzyczna, co jest atutem, gdyż większość prac z tej dziedziny publikowana jest w językach narodowych.

Książka zawiera wstęp, formułujący postawione przez redaktorów cele i oceniający stopień ich realizacji, 22 artykuły, informacje o autorach, indeks oraz trzy załączniki: listę zeszytów opublikowanych do 2014 r. w ramach Atlasu Historycznego Miast Europejskich (Appendix A), oraz bibliografię anglo- i niemieckojęzyczną prac poświęconych europejskiemu projektowi atlasowemu lub korzystających z jego dorobku (Appendix B i C). Tom wiele zyskałby, gdyby znalazły się w nim też zestawienia prac w innych językach.

Artykuły podzielono na pięć działów tematycznych. W pierwszym, zatytułowanym The Challenge of Comparative Urban Studies, znalazły się dwa teksty. Artykuł Anngret Simms (The European Historic Towns Atlas Project: Origin and Potential, s. 13-32) prezentuje drogę do zawiązania się współpracy na polu tworzenia ujednoliconych atlasów historycznych miast.

⁴ Zob. tymczasem R. Kotecki, Przemoc wobec osób duchownych w trzynastowiecznej Polsce – pytania o przyczynę zjawiska, w: *Profanum versus sacrum. Przejawy postaw antykościelnych w Polsce na przestrzeni wieków*, Bydgoszcz 2011 (Promotio historica Bidgosiensia [!] 4), s. 8-51; P. P. Mynarczyk, „Terra ecclesiae inhumaniter devastata”. Najazdy zbrojne na dobra kościelne na Śląsku w końcu XIII i na początku XIV w., w: tamże, s. 52-60; A. Mietz, „Ten to Marcin zabił Xdza Plebana w Dębnie”, w: tamże, s. 61-73. Jako wkład nauki polskiej do szerszej problematyki przemocy w średniowieczu zob. P. Tyszką, *Prawa barbarzyńskie o czynach przeciw ciału i cielesności człowieka (od końca V do początku IX w.)*. *Corpus hominis* jako kategoria kulturowa, Lublin 2010, zwłaszcza rozdz. III. Ważna rozprawa doktorska R. Koteckiego, *Władca – Kościół – przemoc. Koncepcja defensio ecclesiae w Europie średniowiecznej do połowy XII w.*, Bydgoszcz 2012, nie doczekała się, o ile mi wiadomo, dotąd publikacji.

Określa również strukturę atlasów przyjętą przez Międzynarodową Komisję Historii Miast, wskazując różnice uwarunkowane specyfiką regionalną. A. Simms podsumowuje także podejmowane dotychczas próby badań komparatystycznych i słusznie zauważa, że prowadzone były one na małą skalę, z ograniczeniem zakresu geograficznego do kilku miast regionu lub dwóch miast różnych regionów, a zakresu rzeczowego do wybranego aspektu miejskiego życia lub przestrzeni. Autorka stwierdza, że wobec istniejących ponad pięciuset atlasów konieczne należy podjąć komparatystykę na szerszą skalę, nie lekceważąc metodologicznych utrudnień dla takich przedsięwzięć. Odpowiedzią na sygnalizowane przez A. Simms niedostatki metodologiczne wydaje się drugi tekst. Dietrich Denecke, niemiecki geograf (*Comparative Approaches in the Historico-topographical Analysis of Towns and Cities*, s. 33-61), omawia najpowszechniej stosowane podejścia metodologiczne do badań komparatystycznych oraz typy analiz, wskazując na braki i niekonsekwencje. Formułuje także cenne uwagi odnośnie do wytycznych dla porównań i ocenia potencjał porównawczy Atlasu, zwracając uwagę na brak jednolitego osadzenia każdego z miast-tematów poszczególnych atlasów w szerszym kontekście geograficznym i osadniczym. Za trudny do realizacji należy jednak uznać postulat: „zewewnętrzne porównania z elementami innych miast powinny jednakże znaleźć się w eseju w atlasie, aby podkreślić powszechne znaczenie cech poszczególnych miast, jak i stymulować dalsze badania komparatystyczne” (s. 49). Przy niesprecyzowanych zasadach budowania porównań i ogromnym zróżnicowaniu miast, problemy wynikłe z wdrażania postulatu przysłoniłyby wartość spodziewanych wyników. Już wybór elementów do przedstawienia na szerszym tle porównawczym byłby trudny, gdyż dany element musiałby być wówczas obecny i porównany w każdym mieście. Indywidualny wybór elementów porównywalnych zaburzyłby jednolitość atlasów, wybiórcza komparatystyka zaś niewiele by wносиła.

Dwa kolejne działy – *Case Studies from a National Perspective in the Core Area of Medieval Europe* oraz analogicznie *On the Periphery of Medieval Europe* – zbierają teksty, za kryterium obierając klasyczną zasadę występowania dziedzictwa rzymskiego na danym terenie. W pierwszym z nich Francesca Bocchi (*The Topography of Power in the Towns of Medieval Italy*, s. 65-86) podejmuje m.in. analizę topografii siedzib władz komunalnych Florencji i Bolonii. Autorka poświęciła uwagę budowlom miejskim różnych władz i kościołom, stroniąc od ogólnikowych odpowiedzi: opisała np. formy przestrzenne bazylik i ich podobne usytuowanie w różnych miastach nie jako rezultat imitacji Lateranu, lecz wynik lokalnych uwarunkowań i praktycznych potrzeb mieszkańców. Pojawiające się zmiany w urbanistyce miast włoskich autorka wpisuje w szerszy kontekst walk o władzę, zauważa także specyfikę rozwoju topografii władzy w różnych regionach Włoch. Za punkt kulminacyjny rozwoju topografii władzy w północnej i środkowej Italii F. Bocchi przyjmuje wykształcenie się samorządu, znamionowane przez budowę ratusza i powrót do modelu rzymskiego forum. Sanderine Lavaud (*The Atlas historique de Bordeaux: A Newcomer to the Series Atlas historique des villes de France*, s. 87-98) przejrzysto omawia projekt atlasowy w Bordeaux. Autorka nie podjęła natomiast analizy problemu władzy w miastach wybranego przez siebie regionu, wobec czego artykuł słabo pasuje do działu, w którym, jak zapewniają redaktorzy we wstępie, zamieszczono studia przypadków „skupiające się na dynamicznych relacjach między władzą a procesem planowania miast” (s. 2). Podobnie jest w przypadku kolejnego tekstu pióra Daniela Stracke i Thomasa Tippacha (*Reinventing the German Towns Atlas? Trends in the Development of a National Historic Towns Atlas Project*, s. 99-116), jednak autorzy dali tam krótką analizę władz ziemskich i komunalnych w wybranych miastach niemieckich na przestrzeni wieków. Mimo zaanonsowania w tekście kolorowych oznaczeń, zamieszczone mapy są czarno-białe, co utrudnia ich interpretację (s. 113-115); dodatkową trudność dla anglojęzycznych czytelników może stanowić zastosowanie w opisach map rozbudowanych legend w języku niemieckim. Dobry natomiast pod względem poziomu analizy oraz sposobu wykorzystania źródeł pisanych i kartograficznych jest artykuł Petera Johanka (*Seigneurial Power and the Development of Towns in the Holy Roman Empire*, s. 117-154). Jasno poprowadzona narracja porusza szereg momentów w historii tworzenia i funkcjonowania miast, w których mógł uwidocznić się wpływ władców: wymierzanie i lokowanie miasta, pozycja i działalność kupców, wykształcanie się praw miejskich i powstawanie inicjatyw na rzecz pokojowego życia wspólnoty.

P. Johaneck zwrócił uwagę na możliwość zapożyczania rozwiązań prawno-przestrzennych za pośrednictwem innych miast europejskich (zwłaszcza śródziemnomorskich). Solidny artykuł poświęcony miastom czeskim dał też Josef Žemlička (*The King and 'His' Town of Litoměřice/Leitmeritz in Medieval Bohemia*, s. 155-163). Autor opiera się w większości na pracach czeskich i niemieckich, zatem jego anglojęzyczny artykuł może stanowić dobry punkt wyjścia dla zainteresowanych problematyką badaczy z innych krajów.

Ferdinand Opll (*Seignorial Power and Planning: Aspects of the Origins of Towns in Austria with Particular Reference to Vienna and Wiener Neustadt*, s. 165-187) przynosi studium porównawcze dwóch ośrodków miejskich, oparte na różnorodnej bazie źródłowej. Artykuł może być uznany zarówno za nowy głos w badaniach nad wciąż dyskusyjnymi początkami Wiednia, jak i za popularyzację dotychczasowych badań niemieckich. Autor wielokrotnie nawiązuje do opinii różnych historyków w sprawie początków miasta, roli władców i zmian w układzie przestrzennym, w przekonujący sposób prezentując własne, oparte na wieloletnich badaniach opinie i rozwiewając mity, jakimi obrosły początki Wiednia. Wiele uwagi poświęca F. Opll interesującej koncepcji układu wiedeńskich kościołów. Artykuł Martiny Stercken (*Town Planning in the Twelfth and Thirteenth Centuries: Symbolic Meaning and Pragmatic Process*, s. 189-211) dotyczy inicjatyw urbanistycznych książąt Zähringen w południowo-wschodnim regionie Cesarstwa. Zaletą artykułu jest opatrzenie tekstu mapami i bardzo użytecznymi planami układów urbanistycznych ośmiu miast. Autorka dowodzi, iż wszystkie miasta książęce oparte były na podobnym zamyśle urbanistycznym, acz traktowano go raczej jako „luźne wytyczne” niż jako sztywną zasadę. W konkluzji M. Stercken lakonicznie stwierdza, że pokusa symbolicznej interpretacji układów urbanistycznych musi ustąpić rozumieniu pragmatycznych potrzeb, co trudno uznać za szczególnie nowatorski wniosek. Wzorcowy strukturalnie jest artykuł Terry’ego Slatera (*Lordship, Economy and Society in English Medieval Marketplaces*, s. 213-231). Zamieszczone grafiki z miniaturowymi modelami rynków w poszczególnych angielskich miastach są niezwykle wartościowe porównawczo. T. Slater ujmuje temat rynków miejskich kompleksowo – porównuje ich kształt, rozmiar, funkcje i wyposażenie, wskazując na powody występowania ewentualnych różnic. Analizuje też usytuowanie rynków względem kościołów, biorąc za punkt wyjścia tezę A. Simms postawioną dla miast środkowoeuropejskich, oraz zamków.

Dział trzeci, dotyczący peryferii europejskich, otwiera Roman Czaja (*Polish Town Plans as Expressions of Political and Economic Power*, s. 235-254). Autor rozpoczyna od określenia specyfiki miast na wschód od Łaby i jasno wskazuje na regionalny podział warunkujący różnice w rozwoju miast na terenach dzisiejszej Polski; wspomina też o dotychczasowych tradycjach metodologicznych w polskich badaniach nad historią miejską (analiza metrologiczna) i potrzebie stosowania nowszych, bardziej owocnych metod. Liczne mapy i ryciny miast pomagają śledzić tok narracji. Autor wykazuje powiązanie układu urbanistycznego danego miasta z tym, kto sprawuje nad nim władzę, prezentując miasta śląskie, małopolskie, wielkopolskie i pruskie. Wysokim poziomem odznacza się także artykuł Kataliny Szende i Andrása Végha (*Royal Power and Urban Space in Medieval Hungary*, s. 255-286), oparty na materiałach atlasowych. Autorzy ukazują specyfikę ziem tworzących dzisiejsze Węgry, akcentując przynależność Panonii i Dacji do strefy wpływów rzymskich – warto byłoby się więc zastanowić, czy artykuł nie powinien trafić do poprzedniego działu, podobnie jak artykuł o miastach rumuńskich. K. Szende i A. Végh rozpoczynają rozważania o początkach miast od wczesnośredniowiecznych ośrodków militarnych i administracyjno-kościelnych, które jednak nie pełniły funkcji handlowych ani rzemieślniczych, wobec czego zasadne jest określenie ich mianem „protomiast”. Za przełomowe w dziejach urbanizacji Węgier autorzy uznają rządy Beli IV (1235-1270), kiedy to zapoczątkowano nadawanie przywilejów lokacyjnych mieszkańcom miast i rozpoczął się okres największego wpływu władz terytorialnych na przestrzeń miejską. Miastom na terytorium Rumunii poświęcony jest artykuł Paula Niedermaiera (*Medieval Town Plans in Romania*, s. 287-304). Bazujący na atlasach miast rumuńskich i wyposażony w liczne mapy artykuł prezentuje średniowiecze miasta Transylwanii, Mołdawii i Wołoszczyzny. Uwagę zwraca szerokie omówienie sprzężenia wewnętrznego uporządkowania nowych dzielnic miast ze stopniem uwolnienia miast od wpływu władzy centralnej. Artykuł jest jednym z najlepiej pasujących do tematyki tomu, podobnie jak

następny tekst Mireli Slukan Altić (*The Medieval Planned Town in Croatia*, s. 305-320). Pokazuje ona proces planowania miasta jako „wyraz prób zdefiniowania miasta jako specjalnego modelu społeczności, którego architektoniczna i miejska tożsamość była jasnym odbiciem politycznej i ekonomicznej władzy samego miasta i grupy rządzącej” (s. 305). Autorka prześledziła w tym celu plany miast Republiki Dubrownickiej, Dalmacji i Istrii, a także Chorwacji i Sławonii. Artykuł Howarda B. Clarke’a (*Planning and Regulation in the Formation of New Towns and New Quarters in Ireland, 1170-1641*, s. 321-353) zasługuje na uwagę zwłaszcza z powodu szerokich ram chronologicznych. Obejmuje nie tylko proces urbanizacji i feudalizacji Irlandii przez Anglonormanów, lecz także etap znany jako „plantation”, czyli poddania Irlandii ścisłej kontroli królewskiej i eksploatacji ekonomicznej. Okres ten, jak wskazuje autor, odcisnął niezatarte piętno na sieci osadniczej i krajobrazie urbanistycznym. Marjatta Hietala (*Town Plans as Expressions of Political and Ecclesiastical Organization in Scandinavia*, s. 355-371) podjęła próbę odpowiedzi na pytanie, jakie ośrodki skandynawskie mogą zostać uznane za miasta, ponieważ zastosowanie środkowoeuropejskiej perspektywy byłoby tu niewłaściwe. Chronologicznie poprowadzona narracja obejmuje analizę początków miast na terenie dzisiejszej Finlandii, Szwecji i Norwegii, a także Danii i Estonii, ich rolę na przestrzeni lat i układy urbanistyczne. Klarowność wyводу byłaby zapewne większa, gdyby tereny średniowiecznych Inflant zostały zaprezentowane oddzielnie, ponieważ ich związki ze Skandynawią w okresie rozwoju miast nie były aż tak silne, aby rozpatrywać je bez szerszego kontekstu politycznego (np. zupełnie zignorowana została przynależność Rewla/Tallina do władztwa niemieckich zakonów rycerskich, s. 360). Lepiej prezentuje się druga część wyводу, którego treść oscyluje wokół miast fińskich, szwedzkich i norweskich, ich rynków i stosunków z władzą królewską. Rozczarowanie podsumowanie, które trudno określić jako zebranie wyników przeprowadzonych powyżej analiz – jest to raczej zbiór luźnych uwag, które pominięte zostały w toku narracji.

Dział czwarty, zbierający artykuły poświęcone symbolicznym znaczeniom planów miast, otwierają Bram Vannieuwenhuyze i Reinout Rutte (*Medieval Urban Form in the Low Countries: State of Research, Comparative Perspective and Symbolic Meaning*, s. 375-398). Autorzy prezentują pozycję Atlasu historycznego w Niderlandach, po czym, przy zastosowaniu dobrej metody analizy poszczególnych ośrodków i analizy porównawczej, wprowadzają czytelnika w dyskusję nad początkami i wczesnym rozwojem miast niderlandzkich, z uwzględnieniem różnic regionalnych. Ciekawą odmianę tematyczną przynosi artykuł Keitha D. Lilleya (*Maps of Medieval Thought? Cartographical Imaginaries, Cultural Symbolism and Urban Forms of the Late Middle Ages*, s. 399-417). Autor dywaguje nad zakorzenieniem kulturowym przedstawięń kartograficznych i wskazuje na ewentualne błędy interpretacyjne albo zaniechania, których mogą dopuszczać się badacze korzystający z map tak, jak korzysta się z innych źródeł historycznych. Średniowieczne mapy czy też plany miast autor zaleca odczytywać jak średniowieczne legendy o początkach miast; z kolei mapy współczesne niosą ze sobą niebezpieczeństwo pozornej obiektywności, która może prowadzić do postrzegania każdego fragmentu jako równorzędnego innym lub uwypuklania znaczenia mało ważnych ulic lub dzielnic. Derek Keene (*Early Medieval Winchester: Symbolic Landscapes*, s. 419-444) prezentuje sprawnie przeprowadzoną analizą początków, układu przestrzennego i najważniejszych kościołów tytułowego miasta. Autor bada je jednak przez pryzmat możliwych nawiązań do modeli i ideałów miast o symbolice chrześcijańskiej i biblijnej, starając się udowodnić, że największe znaczenie na wygląd średniowiecznego Winchesteru miały koncepcje króla Alfreda.

W dziale piątym, zatytułowanym *Approaches to the Interpretation of Large-scale Town Plans*, zebrano trzy artykuły. Matthias Untermann (*The Foundation and Formation of Towns from the Viewpoint of the Archaeology of the Middle Ages*, s. 447-465) omawia kwestię wykorzystania archeologii w analizie historycznej miast. Na przykładzie miast środkowoeuropejskich wskazuje, jakie metody badań archeologicznych najefektywniej stosuje się do pozyskiwania wiedzy o różnych etapach zakładania miast średniowiecznych lub różnych elementach przestrzeni miejskich. Z kolei historyk sztuki Jürgen Paul (*The Primary Formation of Medieval Town Plans in Central Europe from the Perspective of an Art Historian*, s. 467-482) udowadnia, że w procesie zakładania i rozwoju miast pierwszeństwo przed idealistycznymi planami miały warunki lokalne:

naturalne, gospodarcze i społeczne. Jest to pogładowa analiza porównawcza początków miast średniowiecznych – a zarazem najbardziej komparatystyczny artykuł w całym tomie, autor bada bowiem początki miast na obszarze Europy Środkowej, uwzględniając rolę lokalnych władców. Z uwagi na fakt, że w tomie brak rozdziału zamykającego, to właśnie ten artykuł, nieco przeredagowany i uzupełniony, mógłby posłużyć za tekst podsumowujący. W ostatnim artykule Mark Hennessy (*Adapting a Medieval Urban Landscape in Nineteenth-century Ireland: The Example of Trim, County Meath*, s. 483–492) prezentuje ciekawe kulturoznawcze podejście do interpretacji planu miasta i jego przemian w dobie powstawania państw nowoczesnych. Za punkt wyjścia autor obiera koncepcję „rządomyślności” sformułowaną przez M. Foucaulta, której znamiona dostrzega w zmianach urbanistycznych w Trim, mieście o średniowiecznym rodowodzie. Można się pokusić o stwierdzenie, że na dziewiętnastowiecznych Wyspach nie tylko Trim był poddany takim przemianom.

Tom *Lords and Towns in Medieval Europe* prezentuje niezwykle wartościowe i przystępnie sformułowane teksty poświęcone wielu aspektom funkcjonowania miast, nie tylko miast średniowiecznych i nie tylko aspektom związanym z problemem władzy. Choć struktura książki wymagałaby drobnych korekt, a kilka tekstów – przeredagowania, merytorycznie publikacja plasuje się na bardzo wysokim poziomie. Bardzo przydatne są materiały graficzne, diagramy, mapy i ryciny, jak i zestawienia bibliograficzne, prezentujące najnowszy stan wiedzy. Pouczające z punktu widzenia badaczy o ambicjach komparatystycznych mogą być nawet uchybienia, na które zwracają uwagę już we wstępie sami redaktorzy: nie we wszystkich tekstach udało się zastosować tę samą bazę źródłową; o ile też prawie wszystkie studia poruszały problem władzy w miastach, o tyle każde przybrało inną formę lub uwypukliło inne aspekty. Problemy i niekonsekwencje już na poziomie jednego porównywanego elementu wskazują, jak bardzo kłopotliwe jest samo tworzenie podstaw pod dalsze, właściwe badania komparatystyczne.

Anna Marynowska (Toruń)

LIBOR JAN, *Václav II. Král na stříbrném trůnu*, Argo, Praha 2015, ss. 740 + ilustracje.

Król Wacław II z dynastii Przemysłidów ma swoje miejsce nie tylko w historii czeskiej, ale i polskiej. Był wszak koronowanym władcą obu krajów. W polskiej tradycji nie cieszył się przeważnie dobrą opinią, przysługiwała mu raczej rola czarnego charakteru, głównego przeciwnika narodowego bohatera, Władysława Łokietka. Przekładało się to na opinie naukowej historiografii, w której postać władcy długo nie budziła większego zainteresowania, a była traktowana przeważnie niechętnie. Wyjątkiem był doceniający zasługi króla dla polskich poddanych Michał Bobrzyński, ale jeszcze stosunkowo niedawno Gerard Labuda określał rządy czeskie w Polsce na przełomie XIII i XIV w. jako obcą „okupację”. Także zresztą historycy czescy nie poświęcali Wacławowi II zbyt wiele uwagi. Podstawowe znaczenie ma wciąż opracowanie jego czasów, jakie świetnym piórem dał przed stuleciem Josef Šusta (*Dvě knihy českých dějin, I. Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, 1916; potem *Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví, České dějiny, t. II, cz. 1*, 1935). Dopiero niedawno odnotować można ponowny wzrost zainteresowania zarówno czasami, jak i samą postacią przedostatniego z Przemysłidów. W krótkim czasie pojawiły się ważne studia monograficzne (Robert Antonín, *Zahraníční politika krále Václava II. v letech 1283-1300*, 2009) i ujęcia biograficzne, poświęcone zarówno samemu Wacławowi II (Kateřina Charvátová, *Václav II. Král český a polský*, 2007 – rzecz opatrzona wprawdzie aparatem przypisów, ale mająca jednak raczej wymiar popularny), jak i jego synowi (Karel Maráz, *Václav III [1289-1306]. Poslední Přemyslovec na českém trůně*, 2007). Na Wacława II nastąpiła, rzecz można, pewna moda, będąca zresztą pochodną szerszego zainteresowania historiografii przełomową epoką XIII w. Swoją rolę odegrała pewnie też przypadająca w 2006 r. 700. rocznica wymarcia pierwszej dynastii, do tego zaś postęp prac nad dyplomaturium czeskim, który wkracza już w czasy młodości naszego bohatera (*Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae*, t. VI, za lata 1278-1283), a wstępnymi opracowaniami obejmuje już jego